

■ Bilden av Sverige som ett neutralt land under andra världskriget rämnar allt mer och Jönköpings-Posten kan i dag avslöja händelser som tidigare bara ett fåtal vetat om.

Finland hämtade utländska flygplan i Sverige under det Finska vinterkriget. Planen flögs sedan över Sverige innan de användes i striderna mot Sovjetunionen.

Det anger nu, 60 år efteråt, flera källor.

En gång höll det dock på att gå riktigt snett. Tre flygplan tvingades nämligen nödlanda på isen mellan Gränna och Visingsö.

Sverige var mer inblandat i det finska vinterkriget än vad de flesta tror. Visst har vi vetat att frivilliga svenskar slogs mot Sovjetunionen men att vi upplät vårt luftrum för finnarnas flygtransporter är det inte många som känner till. Professor Alf Johansson på Södertörns högskola i Stockholm säger att han visserligen känner till flygningarna men att allmänheten fortfarande har en bild av Sverige som neutralt under andra världskriget.

– Sverige tog direkt ställning mot Ryssland under det finska vinterkriget och det var regeringen som lät finnarna hämta utländska plan i vårt land. Sedan flögs de direkt hem till Finland där de deltog i striderna mot Sovjetunionen. Allt var givetvis väldigt hemligt och bara ett fåtal kände till flygningarna, säger Alf Johansson.

Moderna plan

Det finska vinterkriget inleddes 1939 då Röda armén, utan någon krigsförklaring, gick över gränsen till Finland. Sovjetunionen krävde stora landområden och striderna blev intensiva. Från Sverige kom många frivilliga som ville hjälpa Finland och det var nu som parollen "Finlands sak är vår" dök upp.

Officiellt var Sverige neutralt men när Finland önskade flyga över vårt luftrum blev svaret ja. Regeringen gav sin tillåtelse och genast började civilklädda flygare ta sig med tåg genom Sverige till antingen Malmö eller Trollhättan. Där hämtades plan som forslats nedmonterade till Sverige från till exempel USA, Frankrike eller Storbritannien.

– Det var unga flygare som aldrig tidigare sett de moderna plan som de nu skulle flyga hem till Finland, säger Stig Kernell, Tranås, före detta flygare som har skrivit flera böcker om flyghistoria.

– Finland hade ett ganska svagt luftvapen på den här tiden och därför var man tvungen att skaffa bättre och modernare

plan. Dessa flögs över Sverige och mellanlandade på Bromma flygplats för bränslepåfyllning.

Ledaren för flygningarna över Sverige var den finska kaptenen Winö Bremer. Han var förlagd i Sverige och kunde på nära håll sköta distributionen till Finland.

Nödlandning

– Han var förbannad på att piloterna hade så dålig utbildning och han fick själv rycka in och visa hur man styrde flygplanen ibland, säger Stig Kernell.

– Organisationen fungerade ändå bra och jag tror att det rör sig om minst etthundra plan som flögs till Finland via Sverige.

Flygningarna var inte befriade från incidenter. Veterligen störtade inget flygplan men flera var tvungna att nödlanda vilket tystades ner direkt.

Det var den 11 februari 1940 som tre av de utländska planerna landade på Vätterns is. De nödställda togs om hand av befolkningen på Visingsö. Ändå stod det inte ett ord om det inträffade i tidningarna då både dessa och lokalbefolkningen fick order om att tiga.

– Det var en gammal löjtnant som på ålderns höst blivit hemvärnsman på Visingsö som uppmanade befolkningen att hålla tyst, säger Olof Fong från Gränna. Olof var själv inte med när planerna landade men han har hört andra berätta om händelsen.

– Planerna cirklade runt Gränna och tycktes leta efter någonstans att landa. Det märktes att de tänkte gå ner på Vätterns is men eftersom de tvekade skickades en bil ut för att visa dem att isen var tillräckligt tjock.

Pilotens berättelse

En av piloterna som landade på isen, Paavo Linkola, är fortfarande i livet. Jönköpings-Posten har försökt nå honom för en kommentar men tyvärr inte lyckats. Paavo Linkolas berättelse är därför hämtad ur Svensk Flyghistorisk Tidskrift 1/97 där han för första gången berättar om sina upplevelser:

"Den andra resan inledde vi från Malmö med att flyga Morane-Saulnier-plan (MS) till en nyuppsatt flottilj, Flottilj 28, som var baserad på sjön Säky-läs is. Vi var tre gröna killar. Mina kamrater var sergearter som var yngre än jag, och en av dem hade varit i Malmö förut och fick därför ta hand om vår karta. Det var solsken men det kom rapporter om att en kraftig snöstorm var på väg norrifrån"

I norra Götaland for flygplanen rakt in i den svåra snöstormen. Det blev svårt att se de andra planerna och piloterna be-